

I samma båt samassa veneessä

Euroopan meri- ja
kalatalousrahasto

Saaristomeren kalatalousryhmän tulevaisuustyö

1.1.2021 – 30.9.2022

LOPPURAPORTTI

HANKENUMERO
HANKKEEN KESTO
RAHOITTAJA
HANKKEEN TOTEUTTAJA
YHTEYSHENKILÖ

155222
1.1.2021 – 30.9.2022
Varsinais-Suomen ELY-keskus
I samma båt – Samassa veneessä rf ry
Kalatalousaktivaattori Maria Saarinen
puh: 0400 260 094
sähköposti: maria.saarinen@sameboat.fi

The image shows the cover of a report titled "Saaristomeren Kalaleaderin kalatalousstrategia 2021 - 2027". At the top right, there is a logo for "LEADER" in a green arrow, followed by the text "I samma båt samassa veneessä". The main title is "Saaristomeren Kalaleaderin kalatalousstrategia 2021 - 2027" in bold black text, with a yellow box below it containing the text "TÄYDENNETTY 9.12.2021". Below the title is the slogan "Kalalla kärkeen!". The cover features a collage of nine images: a large fishing net on a boat, a person on a tractor with a trailer, a person on a boat, a fishing net being pulled up, a person rowing a boat, a cooked fish, a plate of fish, and a pile of fish.

1. Hankkeen taustaa

Leader I samma båt – Samassa veneessä rf ry (ISB-SV) on maa- ja metsätalousministeriön hyväksymä, Euroopan meri- ja kalatalousrahaston Suomen toimintaohjelman 2014-2020 mukainen kalatalouden toimintaryhmä.

Maa- ja metsätalousministeriö ilmoitti syksyllä 2020, että kalatalousryhmiä hallinnoivat Leader-yhdistykset voivat hakea rahoitusta uuden ohjelmakauden 2021-2027 valmisteluun hallinnoimansa kalatalousryhmän kehiksestä.

2. Hankkeen hallinto, rahoitus ja aikataulu

ISB-SV jätti 20 700 euron rahoitushakemuksen Varsinais-Suomen ELY-keskukselle 30.11.2020. Myönnetty tuki oli 100 % hyväksytyjen kustannusten kokonaisuudesta (Varsinais-Suomen ELY-keskuksen päätös 2.2.2021). Tuki myönnettiin toimenpiteestä III.3 Paikalliset kehittämishankkeet (art. 63).

Hankeaika päättyy 30.9.2022, mutta hankkeessa toteutuneet kalatalousaktiivaattorin palkkakulut haetaan maksuun ja loppuraportti jätetään maaliskuussa 2022. Toteutuneet palkkakulut vuonna 2021 olivat 19 180,32 €. Loppumaksuhakemus tehdään syksyllä 2022, jolloin maksuun haetaan ne aktiivaattorin loma-ajan palkat ja lomarahat, jotka syntyvät hankkeelle kesällä 2022. Hankkeen budjetti tulee jonkin verran ylittymään.

3. Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli arvioida Saaristomeren kalatalousryhmän nykyisen työn onnistumista, selvittää Saaristomeren elinkeinokalatalouden nykytila ja suunnitella tulevaa ohjelmakautta. Työn keskiössä oli ohjelmakauden 2014-2020 strategian toteutumisen arviointi ja sidosryhmien osallistaminen kalatalousryhmän tulevaisuustyöhön. Tavoitteena oli laatia Saaristomerelle kalatalousstrategia vuosille 2021-2027.

4. Hankkeen toimenpiteet ja tulokset

4.1 Nykyisen strategian 2014-2020 onnistumisen arviointi

Nykyisen strategian ”Vastuullisesti tuotettua kalaa lähivesiltä” onnistumista arvioitiin muun muassa asetettujen indikaattorien valossa. Tukena käytettiin myös Luonnonvarakeskuksen raporttia ”Suomen kalatalousryhmien arviointi (ohjelmakausi 2014–2020)”.

Saaristomeren kalatalousryhmän toiminta käynnistyi vuoden 2016 alussa. Kalatalousryhmän tärkeimmät vaikuttamiskeinot ovat paikallisten, yleishyödyllisten kehittämis- ja investointihankkeiden rahoittaminen sille Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta myönnetystä rahoituskehiksestä sekä alueen toimijoiden tiedottaminen ja aktivointi. Käytännön työstä vastaa tehtävään palkattu kalatalousaktiivaattori. Paikallisen toiminnan suurimpana etuna on paikallisten olojen tuntemus. Valtakunnallisella tasolla paikallisia tarpeita on vaikeampi tunnistaa. Myös Euroopan meri- ja kalatalousrahaston investointituet, joita ELY-keskukset

myöntävät yrityksille ja kunnille ja joiden hakuprosesseissa kalatalousaktivaattori toimii usein avustajana, tukevat osaltaan alueellisen kehittämisstrategian toteutumista.

Kehittämisstrategian toteuttamista ohjaa ohjausryhmä. Ohjausryhmä käsittelee ja pisteyttää kalatalousryhmälle osoitetut hankehakemukset ja antaa niistä lausunnon Varsinais-Suomen ELY-keskukselle.

Ohjausryhmä on asetettu kolmikantasääntöjen mukaan, eli ryhmässä ovat edustettuina alueen kunnat, kalatalouselinkeinoa edustavat yhdistykset ja muut yhteisöt sekä elinkeinokalataloudessa toimivat yrittäjät. ISB-SV:n syyskokous 25.11.2020 vahvisti jäsenet vuoden 2021 ohjausryhmään, jonka kokoonpano on liitteellä 1. Ohjausryhmän ohjesääntö on liitteenä 2 ja hankkeiden valintakriteerit liitteenä 3. Kalatalousaktivaattori toimii ohjausryhmän kokousten esittelijänä ja sihteerinä.

Vuonna 2021 ohjausryhmällä oli yhteensä 11 kokousta. Ohjausryhmän kokouspöytäkirjat ovat maksuhakemuksen numeroimattomina liitteinä. Pöytäkirjat on hyväksytty sähköpostin välityksellä. Lähes kaikissa kokouksista käsiteltiin myös aktivointiin liittyviä asioita, ja niiden käsittelyyn liittyvä työaika on merkitty toiselle hankkeelle (Kansallinen verkosto paikallisten toimintaryhmien toiminnan edistämiseksi - Saaristomeren kalatalousryhmä). Kaikki pöytäkirjat on kuitenkin liitetty molempien hankkeiden maksuhakemuksiin. Kokousten lisäksi ohjausryhmä on käynyt jatkuvaa keskustelua sähköpostin välityksellä.

Kalatalousryhmä rahoitti ohjelmakauden 2014-2020 aikana 41 hanketta, joiden lisäksi toteutettiin kolme aktivointihanketta. Kehyssiirron kautta ryhmä osallistui myös yhteen kansainväliseen hankkeeseen, jota hallinnoi Etelä-Suomen kalatalousryhmä ESKO.

Hankehakijoina ovat kuntien lisäksi olleet erilaiset kalatalousalan toimijat. Vaikka hankehakijoita ei kaikissa kunnissa ole ollut, hankkeiden toimenpiteet ja hyödyt kohdistuvat lähes poikkeuksetta koko Saaristomeren kalatalousryhmän toimialueelle. Suurimmat hankehakijat ovat olleet Länsi-Suomen kalatalouskeskus, Airisto-Velkuan kalatalousalue, Peimarin koulutuskuntayhtymä (Kalatalous- ja ympäristöopisto) sekä Turun yliopistoon kuuluva Saaristomeren tutkimuslaitos. Myös kalatalousryhmää hallinnoiva Leader I samma båt – Samassa veneessä ry on toteuttanut seminaari- ja opintomatkahankkeita, jotka ovat olleet tärkeitä, mutta joille ei ole löytynyt muuta hakijaa. Näiden hankkeiden vastuuhenkilönä on toiminut kalatalousaktivaattori Maria Saarinen. Hanke-esitelyt löytyvät kalatalousryhmän verkkosivuilta <https://www.sameboat.fi/leader-samassa-veneessa/kalatalousryhma/vireilla-olevat-hankkeet/>

Omassa tiedotustoiminnassaan kalatalousryhmä on panostanut erityisesti kalatalousalan julkisen imagon nostamiseen ja paikallisen kalan suosion kasvatamiseen (esimerkiksi suosittu RANNIKOLLAMME ON SANKAREITA -blogi <https://www.sameboat.fi/leader-samassa-veneessa/kalatalousryhma/blogi-sarja-rannikollamme-on-sankareita/>).

Strategian tavoitteiden toteutumista ja toimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan määrällisillä ja laadullisilla indikaattoreilla. Strategia on toteutunut siihen kirjattujen indikaattorien valossa kohtuullisen hyvin (taulukko 1, s. 5). Jotkin tavoitteet on saavutettu tai jopa ylitetty. Tällaisia ovat esimerkiksi hylje- ja merimetsovahinkojen ehkäisyyn ja vähentämiseen tai infrastruktuurin ja logistiikan parantamiseen tähtäävien hankkeiden määrä sekä koulutuksiin ja opintomatkoihin osallistuneiden yrittäjien määrä. Yhteistyön määrä eri tahojen välillä on lisääntynyt ja paikallisen kalan suosio on kasvanut. Kaupallisen kalastuksen kohdalla alan yleinen kehityssuunta on kuitenkin ollut laskeva. Suurimpana syynä kehitykselle ovat hylje- ja merimetso-ongelmat ja niistä ainakin osittain johtuva uusien kalastajien alalle tulon vähyys. Kalatalousryhmän rahoittamalla hylje- ja merimetso-ongelmien ehkäisyyn tähtäävillä hankkeilla on pystytty jonkin verran helpottamaan tilannetta paikallisesti, mutta suuressa mittakaavassa tilanne on äärimmäisen vaikea. Hylje- ja merimetso-kannat jatkavat kasvuaan, ja siihen kalatalousryhmä ei pysty vaikuttamaan.

Taulukko 1. Strategian tavoitteiden toteutumista ja toimenpiteiden vaikuttavuutta mittaavat indikaattorit ohjelmakaudella 2014 - 2020.

INDIKAATTORI	TOTEUTUNUT/ TAVOITE
1. Uudet yhteenliittymät ja verkostot (yhteisen markkinoinnin, hankintojen tai toiminnan kehittämisen puitteissa)	3 / 5
2. Muut käyttöön otetut uudet toimintamallit	7 / 8
- yritysten lukumäärä	7 / 20
3. Uudet yritykset arvoketjussa	5 / 10
4. Uudet tai säilytetyt työpaikat	10 / 10
5. Uudet tuotteet tai palvelut	5 / 10
6. Osaamisen parantamiseen tähtäävät hankkeet	14 / 8
- niihin osallistuneet yritykset	20
7. Vahinkoeläinhaittojen ehkäisy- ja vähennystoimet, hankkeet	6 / 7
8. Infrastruktuurin ja logistiikan parantamistoimet, hankkeet	6 / 5
9. Seminaarit ja koulutustilaisuudet	9 / 10
- niihin osallistuneet henkilöt	500 / 150
10. Opintomatkat	2 / 7
- niihin osallistuneet yrittäjät	20 / 50
11. Julkinen elinkeinoa käsittelevä keskustelu tiedotusvälineissä	muuttuu positiivisempaan suuntaan

1. Kustavin kalasatamaosuuskunta. Suoramyyntin aloittaneet kalastajat (2) ovat muodostaneet ringin kalastajista, joilta ostavat tuoretta kalaa jalostusta varten

2. Yksi ruokakunta (kaksi kalastajaa) on rakentanut omat jalostus- ja suoramyyntitilat ja v. 2018 kiertävän kalakauppa-auton. Kolme kalastajaa on hankkinut myyntivaunun ja myy mm. kauppojen edustalla. Kaikki yritykset ovat palkanneet ainakin osa-aikaisen työntekijän tai ostavat palvelun yhteistyöyrittäjältä. Mahdoton sanoa, onko toimintaryhmän toiminnalla ollut vaikutusta tähän, mutta aktivaattori auttanut tiedonhankinnassa ja investointihakemusten tekemisessä.

Jotkut kalastajat ovat siirtyneet verkkokalastuksesta rysäkalastukseen, ja aktivaattori on auttanut myös näissä tapauksissa tiedonhankinnassa ja investointihakemusten tekemisessä.

3. Rekisteröityneiden kalastajien määrä on vähentynyt kaupallisten kalastajien rekisteröinnin alun jälkeen; vuonna 2016 => 230 kalastajaa ja vuoden 2021 alussa 204 kalastajaa. Uusia kalastajia on kuitenkin rekisteröitynyt kymmenkunta, mutta poistuma on ollut paljon suurempaa.

4. Uudet kaupalliset kalastajat

5. Toimintaryhmän rahoittamia hankkeita

6. Toimintaryhmän rahoittamia hankkeita

7. Toimintaryhmän rahoittamia hankkeita, joista yksi kansainvälinen

8. Toimintaryhmän rahoittamia hankkeita

9. Toimintaryhmän rahoittamia hankkeita

10. Toimintaryhmän rahoittamia hankkeita. Toinen opintomatka Trondheimin kalastusmessuille peruuntui koronan takia, ja korona on estänyt myös uudet hankkeet

11. Julkinen ilmapiiri erityisesti sosiaalisessa mediassa ammattikalastusta kohtaan on 2000-luvulla ollut negatiivinen. Ilmapiirin aikaansaajat sijoittuvat pääkaupunkiseudulle, mutta negatiiviset vaikutukset ulottuvat Saaristomerelle. Ilmiön takana on pieni (kasvava?) mutta äänekäs, vaikutusvaltainen joukko, joka hallitsee sosiaalisen median ja kontaktit tiedotusvälineisiin. Heille suojelu on itseisarvo, ja he näkevät kalastuksen luonnon tuhoajana ja kalastajat varkaina.

Parin viime vuoden aikana tilanne on parantunut. Lähikalan arvostus on selvästi noussut ja kalastuksen merkitys ravinteiden poistajana tunnustetaan. Kotimaisen kalan edistämishjelma on vauhdittanut positiivista kehitystä.

Saaristomeren kalatalousryhmä (aktivaattori ja puheenjohtajat) on aktiivisesti pyrkinyt lisäämään ammattikalastuksen hyväksyttävyyttä ja lähikalan suosiota niin valtamedioissa kuin sosiaalisessa mediassa.

Ulkoinen arviointi

Vuosina 2017 ja 2021 tehtyjen kohde- ja sidosryhmäkyselyjen perusteella kalatalousryhmätoiminta on Saaristomerellä tarpeellista, ja sen toimintaan on oltu pääosin hyvin tyytyväisiä <https://www.sameboat.fi/wp-content/uploads/2021/07/KOHDE-JA-SIDOSRYHMAKYSELYN-TULOKSET-2017-ja-2021.pdf>.

Luonnonvarakeskus Luke on Maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta tehnyt kattavan väliarvioinnin Suomen kalatalousryhmien toiminnasta. Väliarvioinnissa tarkasteltiin toimintaa suhteessa paikallisiin kehittämisstrategioihin sekä EMKR:n Suomen toimintaohjelmassa paikalliselle kehittämiselle ja toimintaryhmille asetettuihin tavoitteisiin (=Alueen kalatalouden arvoketjun kehittäminen kokonaisuutena, Uusien käytäntöjen kehittäminen ja levittäminen, Konfliktien estäminen ja ratkaisu, Yhteistyön parantaminen ja Kalatuotteiden, erityisesti lähellä tuotetun kalan, suosion vahvistaminen). Tulosten mukaan kalatalousryhmien rahoittama laaja hankekirjo toteuttaa Suomen toimintaohjelman tavoitteita. Haasteellisinta on ristiriitojen ratkaisu ja niiden syntymisen ehkäisy. Yleinen tietoisuus kalatalousryhmistä vaihtelee.

4.2 Saaristomeren elinkeinokalatalouden ja kalastusmatkailun nykytila

Saaristomeren elinkeinokalatalouden ja kalastusmatkailun nykytila -raportin tiedonhankinnasta ja kirjoitustyöstä vastasi kalatalousaktivaattori Maria Saarinen. Kalatalousryhmän ohjausryhmä tarkasti ja täydensi selvitystä kevään 2021 aikana. Ohjausryhmässä on yhdeksän jäsentä ja yhdeksän varajäsentä, ja sillä on laaja asiantuntemus Saaristomeren kalataloudesta. Tämän jälkeen selvitys lähetettiin tarkastettavaksi muille asiantuntijatahoille, joita olivat mm. Luke, Saaristomeren tutkimuslaitos, ELY ja kalatalousjärjestöt. Raportti liitettiin ISB-SV:n hakemukseen kalaleader-ryhmäksi ohjelmakaudella 2021-2027.

Raportti <https://www.sameboat.fi/wp-content/uploads/2021/10/Saarinen-M.-2021-Saaristomeren-elinkeinokalatalouden-ja-kalastusmatkailun-nykytila.pdf>

4.3 Saaristomeren kalatalousstrategia 2021-2027 Kalalla kärkeen!

Saaristomeren uusi kalatalousstrategia valmisteltiin kalatalousryhmän ohjausryhmän johdolla. Ohjausryhmällä on pitkäaikaista kokemusta ja asiantuntemusta Saaristomeren kalataloudesta, ja sen jäsenten kontaktiverkosto on laaja. Ryhmän työskentelyperiaatteena oli avoin ja laajapohjainen yhteistyö alueen kalatalousalan toimijoiden sekä muiden sidosryhmien ja asiantuntijoiden kanssa. Korona-epidemian takia strategian valmistelu- ja kuulemisprosessi toteutettiin kokonaisuudessaan verkossa. Kuntia, tunnistettuja kohde- ja sidosryhmiä sekä muita asiantuntijoita tiedotettiin suoraan sähköpostitse, minkä lisäksi tiedotustilaisuuksista ja kommentointimahdollisuuksista tiedotettiin kalatalousryhmän verkkosivuilla <https://www.sameboat.fi/leader-samassa-ve-neessa/kalatalousryhma/ohjelmakauden-2021-2027-valmistelu/> ja facebook-sivulla <https://www.facebook.com/SAMEBOATKalatalousFiskeri>. Kentän näke-

myksiä kartoitettiin aktiivisesti myös aktivaattorin ja ohjausryhmän sekä toimijoiden välisissä puhelinkeskusteluissa ja muissa kontakteissa koko valmistelu-prosessin ajan. Strategiaprosessin tarkempi kuvaus löytyy strategian liitteistä.

Kalalla kärkeen! <https://www.sameboat.fi/wp-content/uploads/2021/12/LOPUL-LINEN-TAYDENNETTY-16.12.2021-Saaristomeren-kalatalousstrategia-2021-2027-KALALLA-KARKEEN.pdf>

Hakemuksen muut numeroidut liitteet kuin tekstissä mainitut:

Liite 4 Työtuntilistat

Liite 5 Tulos ja pääkirja, aktivointi palkat

Liite 6 Tiliotteet